

บันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านเหล่าพรวน หมู่ที่ ๑ ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทอผ้าลายขิด

เจ้าของภูมิปัญญา นางแดง ภักดี

ลักษณะของภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิมที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ

จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ สีสันทไส มีลวดลายเฉพาะของท้องถิ่นบ้านเหล่าพรวน

๑.๑ ประวัติความเป็นมา

การทอผ้าเป็นศิลปะและหัตถกรรมหรืองานฝีมืออย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นกรรมวิธีการผลิตผืนผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันจนได้เป็นผืนผ้า ทั้งนี้ต้องมีเครื่องมือในการทอเรียกว่า ทูก หรือ กี่ (ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มักเรียกการทอผ้าว่า "ตำทูก")

นางแดง ภักดี ชาวบ้านเหล่าพรวน หมู่ที่ ๑ ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นบุคคลหนึ่งที่มีฝีมือด้านการทอผ้า จะทำการทอผ้าเวลาว่างงานหลังจากฤดูกาลทำนา คือปักดำเสร็จ หรือเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ก็จะทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน เช่น ทอผ้าถุง ทอผ้าขาวม้า ทอผ้าหมอนขิด ผ้าสไบ และอื่น ๆ เหลือกี่ขายให้กับผู้ที่สนใจ ลายส่วนมากก็จะเป็นลายขิดแบบต่าง ๆ

๑.๒ วัตถุดิบและส่วนประกอบที่ใช้ในการทอผ้า/อุปกรณ์

อุปกรณ์

1. กง เป็นเครื่องมือสำหรับใส่ด้าย ผ้าย ไหม ที่เป็นปอย (ใน) แล้วนำไปกรอใส่ใน
2. อัก ใช้คู่กับกงจะรับเส้นด้าย ผ้าย ไหม จากกงมาใส่ไว้ใน
3. หลา, ไน หรือเครื่องกรอหลอด
4. หลอดกรอด้าย ผ้าย ไหม ใช้สำหรับใส่เส้นด้าย ผ้าย ไหม
5. ฮ้าง (ที่เสียบหลอด) เป็นที่เก็บหลอดกรอไหม
6. ก้านสวย (กระสวย) ใช้คู่กับหลอด
7. กี่ทอผ้า หรือ กี่กระตุก เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้าให้เป็นผืนสำเร็จออกมา
8. ฟืม (ฟันทวี) เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับแยกเส้นด้าย ผ้าย ไหม ยืนให้ออกจากกัน
9. ตะกอ ทำจากเส้นด้ายป่าน ที่มีความแข็งแรง เหนียวแน่น ทำหน้าที่ยกเส้นไหมให้ขึ้นลง
10. กรรไกร ใช้สำหรับตัดตกแต่งผ้า
11. ผัง ใช้สำหรับตึงริมผ้าให้เสมอกัน มีลักษณะเป็นไม้ยาวเท่ากับความกว้างของผ้า
12. หลักเผื่อ เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยชิงเส้นด้ายในที่จะนำไปทำเป็นเส้นยืนหรือดสนแนวตั้งในขั้นตอนการทอ

วัตถุดิบ

1. ผ้าย หรือด้าย สำหรับใช้ทอผ้า
2. สีย้อมผ้า

ฟืม

หลา

ไ้

จวน

กระสวย

3. ขั้นตอนการผลิต/การทำ

เตรียมวัสดุ/อุปกรณ์ ครบแล้วก็สามารถเริ่มการทอผ้าตามลายที่ต้องการโดย ส่วนมาก ปัจจุบันการทอผ้าเราสามารถซื้อด้ายหรือฝ้ายสำเร็จรูปมาทอได้เลย ไม่ต้องมาข้อมเอง โรงงานทำสำเร็จรูปมาให้ มีขายตามท้องตลาด เราสามารถซื้อสีตามต้องการมาทอลายที่เราต้องการได้ จึงไม่ยุ่งยากในกระบวนการทำด้าย/ ฝ้าย สำหรับทอ

